

Korošec.

Gospodarski in političen list za koroške Slovence.

Izhaja vsak petek
v Kranju.

Velja za celo leto 4 K in se plačujejo naročnina in inserati naprej. Vsi rokopisi, pisma in druge pošiljatve naj se pošiljajo na uredništvo in upravnništvo »Korošca« v Celovcu. Rokopisi se ne vračajo. Za oglase se plačuje za enostopno petit-vrsto za enkrat 12 v, za dvakrat 18 v, za trikrat 24 v, za večkrat po dogovoru.

Posamezne številke
stanejo 10 vin.

Štev. 24.

V Celovcu, v petek, dne 1. maja 1908.

Leto I.

Jezikovno vprašanje pri celovškem sodišču.

Cela Avstrija stoji pod vtisom jezikovnih dogodkov na Češkem. Tam so nemški sodniki kar na svojo pest začeli zavračevati češke vloge pri nekatereh, po večini prebivalcev nemških sodiščih.

Ker Čehi niso dobili primerneга zadoščenja potom pritožb na višje instance, so se postavili uradniki češki sami po robu in so začeli na vse strani uradovati tudi med sabo samo češko v tistih krajih, kjer je prebivalstvo češko ali po večini češko.

Zdaj seveda zopet vpijejo Nemci in tako je tam gori pravi jezikovni boj samo raditega, ker si vlada ne upa priti s pravično postavo na dan.

Protipostavno postopanje Nemcev na Češkem je seveda našlo odmev tudi pri naših nemškonačijonalnih listih in uradnikih. In to nam daje čutiti posebno pri celovski okrajni sodnji. Opozarjati moramo posebno na dva slučaja, ki sta se pripetila v zadnjem času in sta si skoro čisto enaka.

V obeh slučajih so bile obe stranke slovenske in vsako stranko je zastopal slovenski odvetnik. Vsak trezno sodeč človek, in najsi bo to Nemec ali kdorkoli, bi mislil, da je samoobsebi umevno, če se te stranke razgovarjajo pred sodnijo v svojem domačem, toraj slovenskem jeziku. In to tembolj, ker spada v področje tega sodišča okolica celovška, katere veliki del je popolnoma slovenski. Noben pameten človek ne bi slutil, da bi se Nemci, ki s to zadevo pravzaprav nimajo čisto nič opraviti, razburjali radi jezika, v katerem se med sabo slovenske stranke pravdajo in pričajo.

In vendar se je to čudo zgodilo. V prvem kakor v drugem slučaju je sodnik zastopnikoma zabranil slovensko govoriti. Sodnik v prvem slučaju je to storil zaradi tega, ker ni toliko zmožen slovenščine, da bi vse razumel; toda v drugem slučaju je nastopil sodnik, ki je in mora biti na tem oddelku za okolico slovenščine popolnoma zmožen v besedi in pisavi! Tudi ta je zabranil slovensko govorjenje.

Človek sedaj res ne ve, kako bi to postopanje označil! Na vsak način je to postopanje tako krivično in brez vsake le količkej utemeljene podlage, da za to sploh nimamo dosti ostrega izraza. Ali smo Slovani v Avstriji in posebno na Koroškem res popolnoma brezpravni hlapci, s katerim se sme delati, kakor ravno urednik lista »Freie Stimmen« zapove? Ali je res ta gospod komandant in neomejen vladar v sodni hiši, tako da se mu uklanjajo celo sodniki, katere je smatrali sicer resnim in nepristranskim!

Ali morda čakajo ti gospodje na to, da bo slovenski narod pravtako kakor češki segel po samopomoči in v taborih, silnejših kakor sploh kedaj povedal tem gospodom na glas, da si ne pusti biti v obraz? Ali čaka gospod predsednik na to, da pridejo kmetje sami pred sodno palačo povedat glasno in jasno, da si

ne dajo vzeti najnavadnejših človeških pravic!

Slovesno izjavljamo, da bomo radi stali z vsemi drugimi Slovenci ramo ob ramo ter branili pravice našega naroda, ki mu grejo po navadni človeški pameti, naravi in — po postavi!

Zato pa, poklicani krog, vsi na krov!

Zamolčati pa nekaj ne smemo! O prvem slučaju se je že govorilo na shodu slovenskih odvetnikov v Ljubljani; govorilo se je tudi o nekem vspehu i. t. d. Namesto da bi bili v to poklicani gospodje vse to vzeli na znanje in premišljeno šli na delo, se je ta zadeva raje na dolgo in široko razbodbala v svet in se tako opozorilo na to tudi tiste, ki nam hočejo in morejo škodovati. To se je tudi zgodilo, Nemci so zavpili, in zdaj stojimo pred drugim slučajem, ki je še krivičnejši kakor prvi.

Zdej nam more pomagati samo zgoraj od nas omenjeni nastop in pa složno delo — poslancev. V tem oziru opominjamo vse tiste gospode, ki so kandidirali gospoda Grafenauerja v Šustersihev klub, češ, da je to edini klub, kjer more koroški poslanec slovenski res kaj doseči.

Radi in hvaležno bomo vzeli na znanje, ako bo gospod dr. Šustersihev v svojem klubu vendar enkrat resnično narodno delal.

Narod koroški pričakuje in zahteva sad zveze med gg. Grafenauerjem in dr. Šustersičem!

Dopisi.

Celovec. (Važna razsodba najvišjega sodišča.) Pri vpisu nove borovske tovarne za orožje so se delale od strani sodišča razne ovire in težkoče. Prva instanca v Celovcu sploh ni hotela vpisati firme v združni register, češ, da so pri tem podjetju udeležene kot družabnice posojilnice in hranilnice; taki denarni zavodi bi po mnenju celovškega sodišča ne smeli biti družabniki taci podjetij. Višja deželna sodnja v Gradcu je zopet razsodila tako, da sicer smejo biti pri taki družbi posojilnice, da pa mora imeti družbena pogodba posebno notarsko obliko. Zato tudi ona ni hotela vpisati, oziroma dokazati vpisa firme v združni register. Nato se je družba pritožila po svojem zastopniku g. dr. Ferd. Müllerju na najvišje sodišče na Dunaju. Ta pritožba je imela uspeh. Najvišje sodišče je izpremenilo namreč obe razsodbi spodnjih instanc in ukazalo celovski sodnji vpis firme v združni register.

Vrba ob jezeru. V našem kraju, ki je bolj mesto kakor vas, se v zadnjem času toliko zida, da je veselje. Naša občina glede prometa s tujci vidno napreduje, vsako leto jih je več. Zato tudi hiše rastejo kakor gobe po dežju. Čudno pa je, da se pri nas ne naseli kak klepar, instalater ali ključavničar; tukaj bi imel celo leto dela in lep zaslužek. Bo pa zopet kak tujec pograbil priliko, mesto da bi kak domačin prišel do boljšega za-

služka! Opozarjamo koroške rojake, da se o pravem času pobrigaju za to mesto.

„Išče te sreča, um ti je dan,
našel je boš, ak' nisi zaspan!“

Prevalje. (Novi zdravnik) pride v Prevalje namesto dr. G. Herbsta in sicer g. dr. Švab iz Ptuja.

Guštanj. (Sejem) za blago in živino na sv. Jurija dan, se je srednje dobro obnesel. Izmed živine se je prignalo razmeroma največ ovac, ki so se zlahka in po visokih cenah prodajale posebno kupovalcem iz velikovške okolice in s Tirolskega. Goveja živina se je pa slabeje prodajala. Kramarski sejem pa ni bil dosti živahen, ker je primanjkovalo kupcev — bilo je preveč sejmov zaporedoma — zato so odšli kramarji nezadovoljni.

Borovlje. Po dolgih bojih je konečno vendar prišlo do vpisa družbene firme »Prve borovske tovarne orožja Peter Wernig, c. in kr. dvorni založnik v Borovljah, družba z omejeno zavezo.« S tem je ta tovarna tudi vpisana v trgovski register in se bo sedaj kmalu začelo zidati, če to tudi raznim gospodom v Borovljah ne bo prav.

Malošče. (Shod državnega poslanca Rieseja.) V nedeljo, dne 26. aprila je bil tukaj shod, na katerem je poročal naš državni poslanec Riese o razmerah v državnem zboru. Udeležba je bila jako velika. Zborovalci so pazljivo poslušali govor poslanca, ki je prav obširno razpravljaval o raznih važnih vprašanjih, posebno o trgovski pogodbi z Srbijo, ki tudi nas kmete posebno zanima. Ljudje so se prav zadovoljni vrnili s shoda.

Jezerko. (Laški napis?) Po svojih opravkih zopet enkrat pridem v slavno Jezerko, a to pot jo pripiham od kranjske strani. Jezerko, to pogorsko selo, mi že od nekdaj ugaja: prvič zaradi krasne lege, drugič pa radi divnih planin. Že od daleč te pozdravljajo sneženi razpokani vrhovi ter skalnate stene večnolepe Kočne, za katero se skriva sivobrado velikan Grintovec. Ob široki beli cesti se vrste na desno in levo lične hiše, raz koje se blišče lepi slovenski napisi. Tu zagledaš šolsko poslopje s geslom »Vse za vero, dom, cesarja«, tam zapaziš napis »Gostilna«, ondi »Trgovina z mešanim blagom«; žandarijska postaja in pošta imate poleg nemških seve tudi slovenske napise. Ko dalje korakam po gladki cesti, se enkrat nehote ustavim. Nekaj čudnega vidim. Potegnem zemljevid iz žepa ter pazno zasledujem ceto pot, izprva misleč, da sem zagazil celo v deželo polentarjev. Ko vidim, da hodim vendar prav po Koroškem, se bližam tistemu čudežu. Sicer navadna hišica. A čelo hiše nosi nekak izreden, skoraj čuden napis: F. K. Fabro. Kot rojen Slovenec sem se po šolskih klopeh priučil tudi nemščine; vrljub temu so mi tele besede delale mnogo preglavice. Ko dospem v bližnjo gostilnico, vprašam pri čaši, menda pristnega cvička, vendar natakario po pomenu omenjenega napisa »F. K. Fabro.« — Pove mi, da prebiva v označeni hiši kovač!

Naročajte pravi domači koroški list „Korošec“!

«Zakaj pa laški napis?» dregam dalje.

«So pač Lahi dozidali hišo in naposled tudi naštrihali zid,» se odreže.

«Kdo je lastnik hiše?»

«Prej je bil kovač K; ker si je bil kupil majhno posestvo v bližini Medgorij, je prejšno hišo prodal nekemu tukajšnjemu kmetu.»

«Jeli ta Italijan?»

«Ne, Jezerjan je, pa še hud Slovenec!»

«Zakaj ima potem laški napis na svoji hiši? Res čudno se mi zdi, zakaj to trpijo; sicer malenkost, a na tujca vendar napravi čuden vtis!»

«So že fanti pravili, da bodo enkrat po noči z blatom preštrihali —»

«Koga?» dostavim šaljivo.

«No, šrift,» se namuzne plavalasle dekle.

Prekinil sem pogovor, kajti vstopil je bil drug gost; plačal sem ter šel preko Jezerskega vrha dlje po svojem namenjenem potu. Ali izgine laški napis raz zgoraj navedeno hišo prej, kakor iz mojega spomina! Sem res radoveden.

Popotnik.

Apače. Kakor slišimo, imela bi biti pri nas še enkrat birma. Tega se veseli posebno kmet Z., ker bode zopet tako drago prodal kakih 63 do 100 smrekovih drevesc. Šolarji in gospod provizor se birmo bojijo. Šolarji se bojijo za to, ker bi se morali na dan birmo bržkone do kakih polenajstih postiti in tešči zmrazevati; gospod provizor pa za to, ker jim bo morda ostalo vse to, kar je bilo namenjeno desetim žolodcem, — če birmo zopet ne bo!

Sele. Kakor slišimo, bode gospod državni poslanec Walcher pri prvi priložnosti interpeliral ministra za uk in bogočastje zaradi tega, ker so knezoškof uradno naznanili po vseh župnijah za Apače birmo na velikonočni torek, a potem niso prišli in še celo to se ni zgodilo, da bi bil n. pr. g. knezoškofski tajnik Ehrlich — obvestil če že ne kdo drug — o tem one, ki so morali tako dolgo čakati.

Bučelar iz Spodnjega Roža nam piše, da je po dolgi, hudi bolezni umrl najstarejši bučelar v Spodnjem Rožu, gospod Jožef Košutnik delavec pri puškarski zadrugi v Borovljah. Rajni Zagarjev Jožej je bil posten mož, priden in skrbljiv oče, pravi domoljub, ki se nikdar ni sramoval svojega slovenskega rodu in jezika. Bil je v resnici vnet za pridno bučelico, katero je posnemal v vseh lepih čednostih, posebno v pridnosti in šparljivosti. Bodi mu lahka domača zemlja, katero je iz srca ljubil.

Borovlje. Že v eni zadnjih številk smo poročali o zadnjem občnem zboru naše puškarske zadruge. To zborovanje je bilo zelo interesantno. Čudili smo se, da razen «Korošca» noben list, ki se bere v Borovljah, ni pisal o tem občnem zboru. Stvari, ki so se razpravljale, so tako važne, da se moramo z njimi še enkrat pečati. Predvsem se je šlo za Hoiniga, ki je zahteval 400 kron mesečne plače, katera bi se morala zažihtrati za 10 let. Pametni mojstri seveda niso šli v požrešne kremplje Ogriz-Hoinigove klike, katera bi našo zadrugo rajši danes zadavila kakor pa jutri. Občni zbor je sklenil, da ima izreči o Hoinigovi zadevi odbor puškarske zadruge zadnje in odločilno besedo. Odborove seje dosedaj še ni bilo. Kadar bo pa seja, pa Hoinig gotovo sfrči, ker so do malega vsi odborniki prepričani, da Markijeva roka ne sme postati združni direktor. Dozdaj jo je Ogriz z Borovčiči oral, kakor se mu je poljubilo. Zdaj pa so vendar spoznali, kam pes taco moli. Ogriz pozna samo gospoda in hlapca. On bi v Borovljah najrajši postal edini gospod, ki bi sukal pajčo nad svojimi podložnimi ubogimi delavci. Srednjega stanu in takih delavcev, kateri imajo še kako majhno kajžico, ki jim da vsaj stanovanje, pa noče poznati. Te hoče uničiti in spraviti pod svojo komando. Pa ne boš, Markej! Borovčič ima tudi še glavo na vrhu! D. S.

Apače. (Velika in važna novica!) V Apačah imamo v osebi gospoda St. preroka. Ta je namreč že davno pred birmo vedel, da škofa ne bode sem in je zato že karto pisal k Miklavcu, da mi treba voziti piva in pogače. Prav je spekuliral!

Sele in okolica. Pri nas se ljudje, posebno ženske grozno jezijo, da so na velikonočni torek zastoj hodili z oguljenimi nogami k birmi — kate ni bilo. Bilo je snega deloma do kolen, revice so mnogo prestale, tudi otroci, ki so trpeli mrz in vse — zastoj. Ali je res moralo tako priti, da so ljudje čutili, kakor da bi se jih vodilo za nos!

Apače. Če kdo misli, da ima pri nas v šolskih rečeh odločevati učitelj kot vodja šole, tedaj se čudno goljufa. Pri nas je najprej nekdo drugi, potem je še neštevilno drugih, potem so stare baburce in čisto zadnji je šele gospod učitelj kot vodja šole.

Bajdiše. Obljubilo se nam je, da dobimo s 1. aprilom poštnega sela, ki nam bo redno prinašal pošto za Bajdiše. Toda naš up je splaval po vodi in pismonoše še danes nimamo. Obrčamo se tem potom na poštarja c. kr. pošte v Borovljah s prošnjo, da našim željam prejkoslej ustreže, ker bi bili sicer primorani obrniti se v naši zadevi na c. kr. poštno ravnateljstvo v Gradcu.

Spodnji Rož. Pritisk Lahov na našo dolino je zelo velik. Sicer smo že vajeni, da pridejo z lastavicami k nam tudi Lahoni, a toliko jih še nobeno vigred ni prišlo kakor letos. Povsod jih slišiš govoriti. No, Lahoni so pač podjetni ljudje in se povsod vsedlajo, kjer je dober zaslužek. Domačini, gibljete se in pokazite več podjetnosti!

Podgrad. V ponedeljek, dne 27. aprila so se vršile pri nas občinske volitve. Agitacija je bila živahna. O izidu poročamo prihodnjč.

Jezersko. (Krasna pomlad.) O Božiču je bil prinesel «Korošec» širšemu svetu veselo novost, da nima jezerska dolina skoro nič snega. In radovali smo se izredno mile zime, kakršnih je med našimi planinami pač malo. Ker pa je bila tedaj zima vendar enkrat popustila svojo strogost, se hoče gotovo sedaj maščevati s tem, da nam ne prestando nagaja z novim snegom. Velikonočni ponedeljek je bil — namesto «plav» — bel in tudi bela nedelja je pokazala svojo barvo. Zdaj že sneg ne more dosti kljubovati pekočim solničnim žarkom, vendar pa dela našim kmetovalcem mnogo zaprek pri poljskih opravilih. Celo naše skrbne gospodinje se jezijo obupno na neugodno vreme, ker ne morejo sejati salate in druge slične zelenjadi — delo na vrtu torej še vedno miruje. Iz naši spretni lovci prav pridno poslušajo petje divjih petelinov — seve vsled preobilice snega — doma! Prisojni senožeti komaj malo zelenijo, samo zgodnji črni teloh ali kurice, kakor mu pravijo ponekod, veselo kukajo s svojo belordečo glavico izza snega. In tam, ker bistri potoček napaja otožne jelše, ker vitka smreka rase, tam se oglašja tudi pri nas včasih že črni kos, pojoč svoji ženici žalostno pesmico.

«Breznov ščep pa vse prevrne
burja piše, meglo da,
hrib, doline sneg pogrne
mraza umira v'jolica.»

Borovlje. (Kako je po svetu.) Ker sem nekaj časa delal v Suhlu na Nemsškem, bo Vaše bralce gotovo zanimalo, kako je tam.

Suhl je majhno mestce z okoli 14.000 prebivalci. Hiše, večinoma lesene, imajo stene s skrilom (Schiefer) krite in marsikatera visi od starosti taka, da bi se človek premislil, predno bi stopil vanjo. Predmestja — če smem tako reči — so prijazna, stavbe podobne vilam, ter ima vsaka svoj vrt. Okolščina je gričasta in goznata, a ne previsoka.

Prebivalci se pečajo poleg puškarije, ki je tukaj zelo imenitno razvita — tako, da je občutijo celo Litharji neprijetno — z bicikli, porcelanovino in drugimi predmeti.

Puškariji so marljivi, delajo v tovarnah in doma, kakor v Borovljah. Delavni čas za tovarne je od sedmih do sedmih; opoldne 1 uro počitka. Dela se tudi mnogo čez čas. Izurjeni in pridni delavci zaslužijo na teden precej.

Življenje ni ravno drago in delavci ne jedo suhega kruha, kakor pri nas. Kruh se je tukaj vselej s surovim maslom. Popoldan pa nese še vsak delavec seboj piskrc kave, katero si v tovarni sam pogreje.

Ob nedeljah pridejo na mizo: «Thüringer Klösse» — podobni našim krapom — napravijo

jih, nenavadno velike iz krompirja in so tudi res dobri. Piva se mnogo popije, to tem lažje, ker stane $\frac{1}{2}$ litra samo 10 fenigov.

Ena največjih tovarn je Simson & C., potem pride I. P. Sauer & Sohn z 450 delavci, katerih poslopja bodo trikrat tako velika kot puškarske zadruge v Borovljah. Delo je približno tako razdeljeno kakor v Borovljah.

Spodnji Dravograd. (Dva vlaka sta na tukajšnji staciji trčila skupaj.) Na koroški strani, ker je za državno in južno železnico samo en železnični tir, se je zgodila ta nesreča, ki pa ni zahtevala človeških žrtv. Pač pa sta hude poškodovani obe lokomotivi, ter je škoda precej velika. Tudi dva vagona sta bila vržena s tira. Železnična stroja so že odpeljali v Maribor, da jih zopet popravijo, kar bo stalo precej časa in denarja. Samo srečnemu slučaju se je zahvaliti, da nikdo od ljudij ni trpel škode na telesu, in pa železničnim delavcem, ki so v pravem času zapazili in opozorili na pretečo nevarnost. Železnični uslužbenci so še pravočasno poskakali z vlaka. Na našem kolodvoru v Spod. Dravogradu se je zgodilo že več nesreč; večinoma je bil vzrok pomanjkanje prostora na staciji in izven stacije; posebno pa še okolnost, da je za južno in državno železnico le en tir na koroški strani. Povečanje kolodvora je tedaj neobhodno potrebno.

Šmihel nad Pilberkom. V nedeljo, dne 26. t. m. je priredilo šmihelsko izobraževalno društvo tri igre. Vkljub slabemu vremenu je bila udeležba mnogobrojna. Pa saj je bilo tudi vredno iti pogledat, ker igralci so izvrstno rešili svoje vloge. Na koncu je fotografiral naš fotograf iz igre «Kmet in fotograf» vse navzoče gledalce, kar je zbudilo tudi mnogo smeha. Ker je pa zastor padel, ko je fotograf šele do dol prišel, bodo kontrofeti najbrž slabi. Pridite pa k prihodnji predstavi oni, ki se hoče fotografirati, tedaj bodo gotovo boljše izpadle fotografije.

Slovencl, ne zablte družbe SV. CIRILA IN METODA!

Narodne zadeve.

Redni občni zbor slov. trgovskega društva v Celju se vrši dne 3. maja t. l. v mali dvorani Čitalnice v «Narodnem domu» ob 2. uri popoldne s sledečim dnevnim redom: 1. Pozdrav predsednika. 2. Poročilo tajnika. 3. Poročilo blagajnika. 4. Poročilo računskih pregledovalcev. 5. Volitev novega odbora. 6. Sprememba društvenih pravil. 7. Sklep glede ustanovitve trgovskega bolniškega društva za Štajersko. 8. Slučajnosti. Kakor znano, stavilo si je društvo važno nalogo da ustanovi samostojno stanovsko trgovsko bolniško blagajno za Spodnještajersko, ki je res prepotrebna. Pravila so popolnoma izdelana in se bodejo občnemu zboru v odobrenje eventualno spremembo predložila. Ko ne bi na dnevnem redu občnega zbora bilo nobene druge točke razun te, je ista sama tako važnega pomena za slov. trgovstvo na Spodnjem Štajerskem, da je polnoštevilna udeležba vseh članov neobhodno želeli. Pozivljamo in vabimo Vas toraj, vse zavedne trgovce in sotrudnike, da se pogovorimo še o raznem drugem in začrtamo pot, ki jo ima hoditi društvo tudi v bodoče. Ker se na ta dan vrši zvečer koncert in predstava v prid «Sokolskega doma», je toraj skrbljivo tudi za prijetno zabavo in razvedrilo.

„Zveza slovenskih zadrug v Ljubljani“ vabi na 1. občni zbor, ki se vrši v četrtek dne 7. maja t. l. ob 3. uri popoldne v dvorani «Mestnega doma» v Ljubljani. Dnevni red: 1. Poročilo prvega načelstva. 2. Poslovno poročilo in sicer: a) splošno, b) denarna izravnava, c) blagovni posli, d) revizija. 3. Volitev odbora. 4. Volitev nadzorstva. 5. Sprememba pravil. 6. Proračun upravnih stroškov. 7. Slučajnosti. Za udeležence, ki pridejo že predpoldne v Ljubljano, vrše se v prostorih «Zveze slovenskih zadrug» v Ljubljani, dne 7. maja t. l., od 9. do 12. ure predpoldne združni razgovori. Posebno se bodo dajala vsakojaka pojasnila in navodila. V

Ljubljani, dne 10. aprila 1908. Jos. Lenarčič, l. r.,
tč. predsednik.

189. vodstvena seja družbe sv. Cirila in Metoda je bila 14. marca t. l. Zahvalno se je vzelo na znanje, da je volila Jera Koračič družbi 50 K in župnik Sovič 100 K ter sedmi del zapuščine. Zastopu mestne občine ljubljanske se je že izrekla vodstvena zahvala za podporo 150 K. Družba bi otvorila slovensko šolo na Koroškem, ako bi se dosegel reverz za uporabo poslopja, ki je šoli namenjeno, a je cerkvena last. Dovolj se nagrada nekemu obmejnemu učitelju, podpora in brezobrestno posojilo šoli, ako ostane učni jezik slovenski. Josip Peitler se je imenoval učiteljevem-voditeljem šoli na Muti. Družbi prihajajo razne prošnje za ustanovitev otroških vrtcev in ljudskih šol, stavijo se tudi ponudbe za nakup zemljišč, kjer naj se zidajo nove šole. Nekaj teh prošenj in ponudb je moralo vodstvo odkloniti z ozirom na družbino blagajno, načelno pa je sklenilo ustanoviti otroški vrtec in ljudsko šolo prav kmalu v nekem obmejnem kraju, kar je neobhodno potrebno. Šolske knjižnice: ustanovi se oddelek za mladinsko knjižnico, temu se dovoli gotova vsota za nabavo zabavnih in poučnih knjig šolskim knjižnicam, nakupi se Žirovnikovih narodnih pesmi, v slovenskih listih pa se razglasi, da družba vsprejema v ta namen knjige v dar od tistih, ki jih imajo na razpolago. Ponudba dunajske tvrdke Adolfa Jacobija radi triodstotnega prispevka od čistega dobička pri prodaji svalčičnih papirčkov in ovitkov se sprejme. Odbori se šest novih pokroviteljnin: eno ženske podružnice v Velikih Laščah, zastopnica gđc. Kristina Grebenc, po dve ženskih podružnic šentkavsko-frančiškanske in šentjakobsko-trnovske, eno ženske šentpeterske podružnice v Ljubljani v spomin umrli prvomestnici Mariji Trčkovi. Vzame se na znanje, da je poslal g. A. Kutin iz Tolmina 100 K na račun pokroviteljnine rokodelskega bralnega društva. Ko vpošlje še drugih 100 K, ustanovljeno je i to pokroviteljstvo. Navodila za otroške vrtce se dajo natisniti. Odboru I. slov. umetniške razstave, ki je podaril družbi pet znamenitih slik, se izreče vodstvena zahvala, te slike so naprodaj. Volila in pokroviteljnine bode nalagala družba v bodoče za temeljno glavnico.

Gospodarska vprašanja.

Tržne cene

v četrtek, dne 30. aprila 1908 v Celovcu.

		K r o n e
Pšenica	birn . . .	13.60 do 14.—
Rž	" . . .	12.—
Oves	" . . .	6.—
Koruza	" . . .	10.—
Ajda	" . . .	9.60 do 10.—
Ječmen	" . . .	9.60
Pšeno	škafec . . .	3.80
Fižol	kila . . .	18 do 24 vin.
Špeh		kila . . . 1.52 do 1.60
Meso (svinjsko)		" . . . 1.50 " 1.60
Krma (sladka) . 100 kil . . .		8.—
Krma (kislo) . 100 " . . .		6.—
Slama . 100 " . . .		5.60

Paša spomladi.

Po košenicah pasejo že zgodaj spomladi. Ta paša traja do sv. Jurija in še dalje. Gotovo je, da taka zgodnja paša malo izda in da škoduje travniškim rastlinam, če se takoj vse omuli in obje, kakor hitro začne poganjati. Za marsikatero gospodarstvo bi bilo bolje, da bi se z gnojenjem in dobrim oskrbovanjem košenice in travnikov izkusalo pridelati več krme, tako da bi ne bilo treba iskati zgodnje paše po košenicah.

Korist globokega oranja.

Z globokim obdelovanjem se poveča plast rodovitne zemlje; s tem se pa pomnožijo tudi redilne snovi. V globoko zrahljano zemljo lahko dobejata zrak in toplota. V njo lahko prodirajo rastlinske korenine ter se v njej razraščajo na vse strani,

Take korenine laže poiščejo živeža. V globoko obdelani zemlji ne škodujeta ne moča, ne suša. Globoko zrahljana zemlja deževnico laže popije, a spomladi se taka zemlja hitreje osuši tako, da jo morejo prej obdelati. Suša tudi ne more rastlinam tako do živega, ker najdejo globoke korenine še vedno potrebne vlage v spodnji plasti. Z globokim obdelovanjem se tudi plevel bolj zatira, ker pride veliko plevelnega semena tako globoko v zemljo, da ne more vzkliti.

Kako se ravna, ako zbole prasci na driski.

Driska je pri prascih samostojna bolezen ali se pa še prikaže z drugo več ali manj skrito boleznijo vred.

Pustimo drugi slučaj in preiskujmo le sredstva proti driski, ki je samostojna bolezen.

Predno moremo zdraviti, je treba najti provzročitelja bolezni. Včasih že pomaga suho ležišče. Predvsem je treba menjati krmo svinje. Navadno že tudi to pomaga, posebno tedaj, ako se primeša fižol ali grah. Tudi rižna voda (kuhan riž, ko zavreje, se polije z vodo) menda dobro vpliva. Ako je vzrok prehlajenja, je dobro skuhati kamelice ali encijan. Pri napačni slabi krmi pomaga kuhan lan. Driska postaja še huja, ako dobijo prasci po odstavljenju kislo mleko. Ako se brez tega mleka ne mora pretrpeti, je treba pridjati malo mizarskega lima. Lim se naj raztopi v topli vodi in prilije mleku, ki se mora dobro premešati.

Ako je oglodal zajec sadno drevesce

se naj rana z ostrim nožem ogladi in zamaže z mešanico, obstoječo iz kravjekov in ilovice. Da se ta mešanica dobro prime drevesca, je treba obvezati drevo s kako cunjo. Za cunjo najde čisto različna mrčes svoje varno zavetje. Zatorej je treba obvezo večkrat ponoviti in očediti.

Obveza rano tudi greje in obvaruje mraza in solčnih žarkov, kar provzroči hitro celenje. Vrh tega ohrani rano vednovlažno. Ako se je tudi zacelila, naj ostane še vedno obvezana, ker bi mladi skorji škodoval lahko mraz ali solnce. S časom obveza sama razpade.

Ako je oglodal zajec drevo okrog in okrog, je prav težko zaceliti tako rano. Skrbna postrežba včasih pa tudi to omogoči.

Pod katerimi pogoji se splača nasaditi češnje.

Med vsem sadnjem nam češnja najprej plačuje trud, ker prinaša najprej sad. Že v par letih rodi mnogo okusnega sadja, medtem ko rode drugo drevje navadno šele v nekaterih letih. Da češnja že v par letih rodi, provzroča hitra rast. Celo jesen porabi drevo samo v svojo krepijo.

Bregovi so češnjam najbolj primerni. Od sveta češnja ne zahteva mnogo. Zadovoljuje se z apneno in suho zemljo. Kraji, kjer drago sadje ne rodi več, se dajo uporabiti za češnje.

Skušnje uče, da češnja ne trpi trate pod seboj, ampak zahteva prosto prst. Na travnike češnjo saditi torej ne kaže.

Češnja le tedaj dobro vspeva, ako se požlahti na tičjo črešnjo. Pri teh drevesih drevesni klej najmanj teče. Da ostanejo drevesca zdrava, je treba saditi v primerni oddaljavi.

Češnje dobro vspevajo, ako je

1. kraj primeren,
2. prava podlaga in
3. zemlja dovolj apnena in prosta vsake trave.

Želodčni katar pri kuretini.

Bolezen se spozna na sledečih znamenjih. Kuretina ne zoba več tako rada kakor prej; zato pa pije mnogo več. Žival kaže neko utrujenost in ima vedno poln golzun (krof), kljub temu, da nič ne nabira. Zrnje ostane v golzunu in ne pride v želodec. Včasih se prikaže tudi driska ali pa zapeha. Prehlajenje ali slaba krma provzroči to bolezen.

Tako bolna kura ne sme dobiti trde zrnate krme. Živali naj se v slučaju driske zalije l žlica ricinovega olja in dá toplih plevel; v slučaju zapehe na par kapljic „opium tinktur“ enkrat do dvakrat na dan. Bivališče naj bode suho in toplo. V drugem slučaju upliva tudi dobro zelenjava kakor salata i. t. d. Po ozdravljenju naj se krma malo menjava.

Pri občutljivem mrazu se mora paziti, da je krma in voda dovolj topla.

Sadimo orehovce!

V eni zadnjih števil je „Korošec“ v dopisu iz Roža opozarjal na sajenje orehov. Lahko rečemo, da bode orehov les vedno dražji, ker se puškarstvo vedno bolj razvija in ker bode začelo polagoma primanjkovati tega lesa. Pa tudi zaradi sadu je vredno saditi orehe. Kako dobri so pač pozimi za malo južino! Pa tudi redilno in zdravo je orehovo zrnje. Ker ima v sebi olje, je jako dobro za take ljudi, ki bolehaajo na prsih. Dobro pa je, da ne jemo samega zrnja, ampak ga jemo h kruhu. Če bi jedli čisto samo zrnje in bi precej naenkrat snedli, tedaj se res lahko zgodi, da nam obleži v želodcu in tedaj tudi diši sapa iz želodca. Kruh je toraj pri orehovem zrnju to, kar so na primer pleve pri žitu, katero dajemo pitanim svinjam.

Orehe pa lahko sadimo tudi na bolj odstranjenih prostorih, kakor na primer po travnikih blizu gozda, ker se nam nikoli ni treba bati, da bi jih objedel zajec.

Mlada orehova drevesca dobimo lahko pri kmetijski družbi v Celovcu. Povedati pa tukaj hočem, kako si jih napravimo lahko sami.

Če poseka kdo kak oreh, tako da ostane še korenina v zemlji, tedaj zraste iz korenine vse polno orehovih šibic. Na te šibice se kmetje prav jezijo. Čeravno vse porežejo, zrastejo kmalu druge. Tako gre nekaj let naprej. Iz teh šibic si lahko vzgojimo neštevilno lepih mladih orehovih drevesec. Narediti moramo tako:

Šibico priklonimo, oziroma položimo na tla. Ko šibica leži, pa nasujemo na njo dobre prsti (glinice od Drave ali pa prst iz vrta). Tako položimo in zasujemo lahko vse šibe. Šibo lahko zasujemo celo toliko, da le vrh moli ven, ali jo pa zasujemo samo nekaj pri korenini. Boljše je, če jo zasujemo bolj globoko. Če bomo čez par mesecev lepo rahlo z roko odstranili prst, videli bomo, da je pognalo steblo tam, kjer je bilo zakrpano v prst, vse polno mladih koreninic. Tako šibo lahko odrežemo (trdo pri starem storu ali stari korenini in jo vsadimo, kamor se nam ljubi. Prej tale šiba ni imela svojih korenin, živež so ji privajale le korenine starega oreha, kateri je bil posekan, zdaj pa ima sama svoje koreninice in sama lahko živi. Da bode pognala šiba še več koreninic, dosežemo še s tem, da pahnemo v šibo (tam, kjer bi naj zrastle korenine) parkrat s kako iglo, s šilom ali z nožem skozi kože do lesa. Kjer smo pahnili, pokazale se bodo koreninice.

Razume se, da si vzgojimo na ta način tudi lahko mladih črešenj iz črešnjevih šib, grozdni (vinskih) trt iz grozdni šib i. t. d. Če delamo na ta način, tedaj pravimo, da delamo grebenico ali položnice. Priporočamo pa še enkrat nasajanje orehovcev.

Svetovna politika.

Znotranja.

Ogrska. Za splošno in enako volilno pravico. O Velikonočnih praznikih je bil v Budimpešti shod ogrske socialne demokracije. Sprejela se je resolucija, s katero se zahteva splošna in enaka volilna pravica. Kongres pooblašča industrijalno in kmetsko delavstvo, da uprizori štrajke v masah, ako bi vlada predložila parlamentu zakon o pluralni volilni pravici z javnim glasovanjem. Način stavke se določi na izrednem zborovanju stranke. Vsi odbori po deželi se pozivajo, naj izvedejo priprave za uresničenje stavke v masah.

Avstrija. Državni zbor je začel te dni zborovati. Splošen položaj bo sedaj drugačen,

kakor se je prej pričakovalo. Še nedavno tega se je kazalo, da bode morala Beckova vlada stopiti takoj z ovema važnima predlogama pred parlament, in sicer: z zahtevo povišanja domobranskih rekrutov za 5000 mož na leto in s trgovinsko pogodbo s Srbijo. Da bi za ta dva predloga vlada zavarovala večino, bi moral ministrski predsednik odločno priznati barvo, zato bi bilo prišlo do odločitve v notranji politiki avstrijski. Vsled dogodkov na Srbskem pa mu sedaj ne bo treba ne z enim ne z drugim teh dveh vprašanj do jeseni stopiti pred parlament, zato bode tudi po Veliki noči omahoval med klerikalci, med Čehi in Nemci ter bo mirno gledal, da se bodo stranke kregale med seboj in tratile čas, ne da bi kaj koristnega storile za svoje volilce.

Novi gališki namestnik. Imenovanje dr. Bobrzinskega za gališkega namestnika je gotova stvar. Razglasi se v najkrajšem času. Za podpredsednika nameštnišva bo imenovan kak Malorus.

Zunanja.

Atentat na nemškega cesarja. Iz Rima je prišla še nepotrjena vest, da so Arnavti nameravali atentat na nemškega cesarja Viljema na Krfu. Zarotnikov je bilo 50. Preskrbljeni so bili z dinamitom in raznim razstreljivom. Orožniki so izmed njih aretirali 30; 20 jih je uteklo. Na begu je bilo vstreljenih 11 zarotnikov.

Italijansko-turški spor. Zaradi tega, ker Turčija ni hotela ugoditi italijanski zahtevi, da sme Italija ustanoviti na turškem ozemlju nekaj novih italijanskih poštnih uradov, je nastal resen spor med obema državama. Italija je že poslala svoje brodovje na turško obrežje v Mali Aziji. Vendar pa se je Turčija premislila in ugodila Italiji, in s tem je spor poravnal.

Na Kavkazu morda pride do vojne med Turčijo in Rusijo. Turčija zbira tam čedalje več vojakov. Namestnik na Kavkazu Goroncev je prosil v Petrograd za mobilizacijo ruskih vojakov. Tudi Kurdi se upirajo; v Lenkoran so poslali Rusi že pomoč. — Na Kavkaz se poda veliki knez Nikolaj.

† **General Linevič**, eden izmed najboljših ruskih generalov, ki je dobro znan iz časa rusko-japonske vojske in je bil naslednik Kuropatkinov v vrhovnem poveljstvu mandžurske armade, je umrl 23. t. m.

Raznoterosti.

Nekaj za vojake, rezerviste in take, ki to postanejo. Podpore družinam rezervistov, ki morajo k vajam, bodo kmalu predmet razprave v državnem zboru. Vlada predloži tozadevni zakonski načrt. To je gotovo lep korak v naši zakonodaji, ki ga moremo le pozdraviti. Koliko rezervistov zapušča včasih svoje družine v največji

bedi! Podpore bodo znašale 50 odstotkov dnevne plače, ki je v dotičnem okraju v navadi. Kot največjo dnevno plačo se bo pri teh podporah smatralo 4 krone. Podpora se bo izplačala za vse dneve vaj, pa tudi za dneve potrebnega potovanja k vajam in domov. V slučaju, da je rezervist pri vajah brez lastne krivde obolev, se izplačuje podpora, dokler ne ozdravi.

Dopusti ob času žetve. — Vojno ministerstvo je izdalo načelne določbe v zadevi dopustov: Kar se tiče časa, se imajo dopusti dati le v glavni dobi žetve. Že zaradi vojaške izučbe ne gre raztegniti dopustov na celo poletje. Glavna doba žetve se določi od posameznih krajevnih vojaških poveljstev po krajevnih razmerah in sicer enotno za celo okrožje voja (kora). Le tam, kjer obstoje krajevne razlike v okrožju voja, se določijo dopusti različno pri raznih vojaških krdelih. Po številu so dopusti omejeni. Dopust traja tri tedne. Čez to dobo se dopusta ne sme dovoliti. Dopusti se smejo dati le v resnici potrebnim, zato je treba potrdila politične oblasti. V prvi vrsti pridejo v poštev kmečki sinovi. V krajih, kjer vladajo baš tačas nalezljive bolezni, se dopusti ne smejo dovoliti. Vojno ministerstvo se pogaja z upravami raznih železnic, da bi doseglo za dopustnike znižanje voznih cen, in sicer v oni visokosti, kakor so ga deležne vojaške osebe izven službe. Letošnji dopusti bodo samo poskusni in naj dokažejo, ali so res v korist kmetijstvu ali ne. Od uspehov in izkustev letošnjega leta je odvisno, ali se uvedejo ti dopusti kot stalna pravica.

Rezervistom ne bo treba plačati več vožnje. Dosedaj je marsikak rezervist, ki je moral v kako daljno mesto, težko pogrešal denar, ki ga je moral izdati za vožnjo. Sedaj bode napravila vojaška uprava tako, da se bodejo rezervisti peljali, ne da bi kaj plačali; železnica pa bo poslala ob koncu leta vojaški upravi račun! Tudi nekaj dobrega!

Nov združni zakon. Justično ministerstvo je izdalo načrt novega združnega zakona ter ga predložilo strokovnjakom v odobrenje. Enketa bo trajala več dni, ker so strokovnjaki razdeljeni na tri skupine: zastopniki kmetijskih združnih organizacij, obrtne zadruge in posojilnice, a v tretji skupini so zastopniki konzumnih društev in trgovcev. Pri drugi skupini, ki je začela zborovati včeraj na Dunaju, zastopata Slovence ravnatelj združne zveze v Celju gospod Franjo Jošt in predsednik kranjske klerikalne zveze gospod dr. Krek. Zborovanje je otvoril justični minister dr. Klein z nagovorom.

Papež je obhajal Židinj. O Veliki noči je papež povabil k svoji maši v Sikstinski kapeli tudi profesorja dunajske eksportne akademije dr. Feilboga in njegovo ženo, ne vedoč najbrže, da sta Žida. Potem je papež tudi vse povabljene obhajal,

a Židinja je hostijo izpljunila, kar je povzročilo veliko senzacijo. Vse obseja to judovsko nesramnost; celo judovski rabinariji (duhovniki) na Dunaju so to javno obsodili.

Lonec srebrnega denarja so našli pri kopanju vrta učitelja Gaischega v Mariboru. V loncu je bilo 800 do 1000 denarjev, a se še ne ve, koliko so stari, ker so vsi pokriti z zelenim volkom. Najbrž so še iz predrimskih časov. Vtisnjene so na njih podobe živalskih teles. Kaj sličnega želimo vsakemu naročniku „Korošca“!

Tovarna za ponarejeni denar v ječi. V Rendsburgu in okolici se je že dalje časa širilo mnogo ponarejenega denarja po pet mark, policija ni mogla priti na sled, odkod izvira ta denar. Slučajno pa so prijeli mater jetniškega nadpaznika, ko je ravno hotela v trgovini nekaj plačati s ponarejenim petakom. Zagovarjala se je, da ne ve, kje je dobila napačni denar. Tudi hišna preiskava v njenem stanovanju ni imela uspeha. Nato se je dal policijski komisar zapreti v ječo kot navidezni zločinec. Takoj prvo noč je slišal v sosednji celici piliti in brusiti. Na ta način so prišli ponarejalcu na sled. V ječi je bil namreč mož zaprt zaradi ponarejanja denarja. Sprijateljil pa se je z nadpaznikom, kateremu je končno zaupal, kje ima orodje za ponarejanje denarja. Nadpaznik mu je orodje prinesel v celico, a ponarejeni denar sta potem razpečavali njegova žena in mati. Vse tri so zaprli.

S smrtne postelje na vislice. V Washingtonu je bil obsojen Italijan Paolucci v smrt na vislice, ker je v hipni blaznosti ubil mlado Američanko, ki ga je zapustila, potem ko mu je vse premoženje porabila. Paolucci, ki je smrtno zaljubljen v ubito Američanko, je obolev med obnavo vsled obupa. Bolezen se je silno hitro razvila v hitro jetiko, ki je reveža dovedla do obupnega stanja. Vsakdo je videl, da ni zanj več rešitve in da bo umrl v najkrajšem času. Vendar ameriško sodišče zahteva, da se obsojenec na smrt konča tudi, če je še tako bolan. Dasi ni mogel hoditi, dasi je bil videti kot senca, vendar vse je bilo zastoj, pravica je zahtevala svoje. Ta človek se ne sme izogniti nasilne smrti, dasi bi morda sam umrl v petih ali šestih dneh. Italijansko poslaništvo v Washingtonu se je zavzelo, da odgodi izvršenje obsodbe za nekoliko dni in da bi obsojenec umrl naravne smrti — a vse je bilo brez uspeha. Obsojenec je moral na vešala, kamor so ga skoraj vlekli.

Epilepsija.

Kdor trpi na božjasti, krču in drugih nervoznih boleznih, zahteva naj knjigo o tem 62-5 Dobi jo zastoj in poštne prosto v 6
Labudovi lekarni, Frankobrod o. M.
(Privil. Schwanen-Apotheke, Frankfurt a. M.)

Del. glavnica K 2,000.000. Podružnica Rezervni fond K 200.000.

„Ljubljanske kreditne banke“

Centrala
v Ljubljani.

v Celovcu, Kolodvorske ulice št. 27.

Podružnica
v Spljetu.

Obreštuje denarne vloge do daljnega po 5 % v tekočem računu ali čekovnem prometu, po 4½ % pa na vložne knjižice in plača rentni davek sama. **Kupuje in prodaja** vsakovrstne vrednostne papirje, srečke, devize in valute. **Eskomptira in vnovčuje** menice, kupone in izžrebane vrednostne papirje. **Preskrbuje** nakazila in inkasso na vsa tu- in inozemska bančna mesta. **Daje** posojila (predujme) na vrednostne papirje proti zmernim obrestim. **Zavaruje** srečke in druge vrednostne papirje proti kurzni izgubi in revidira številke brezplačno. **Prodaja** srečke na mesečno odplačevanje. **Izvršuje** borzna naročila najkulantneje. **Konventira in posreduje** hipotekarna in komunalna posojila. **Dovoljuje** stavbene kredite. **Daje brezplačno** pismene in ustmene nasvete pri vseh bančnih, oziroma denarnih kupcijah.

1 52—5